

HOUVAST

Identiteit van een christen

Leesexemplaar

JÜRGEN METTEPENNINGEN

HOUVAST

Identiteit van een christen

PELCKMANS

Opgedragen aan
Gloria, Julie en Mauro

Leesexemplaar

***Om bij de bron te komen
moet je soms stroomopwaarts zwemmen.***

Pools spreekwoord

***Als je door liefde wordt gedreven,
dan wordt ze zichtbaar.***

Amélie Nothomb, *Dorst*

'Dit ergert jullie dus?'

Jezus aan zijn leerlingen,
in het Johannesevangelie 6,61

INHOUD

OPZET 11

LOS 17

DEEL 1. FUNDAMENTEN 25

NAAR DE BRON 27

JEZUS 35

GOD 43

LIEFDE 51

DEEL 2. PROFIEL 59

DEEL 3. GESTALTEN 67

GEMEENSCHAP 69

LITURGIE 87

VERKONDIGING 105

NAASTENLIEFDE 119

HOUVAST 133

NAWOORD: IK, CHRISTEN 143

Dank 149

Noten 151

Bibliografie 159

OPZET

Wat is de eigenheid van een christen? Dat is de centrale vraag van dit boek. Het gaat daarbij op de eerste plaats niet over de positie van christenen in de maatschappij – waarop bij uitstek sociologen zich focussen – maar over hun identiteit, de trouw eraan en de gestalten ervan in alles wat ze doen en willen betekenen. Het woord komt dan veeleer een theoloog toe, uiteraard wetend wat de socioloog registreert.

In dit boek wil ik de kern aanraken van het christen-zijn, cirkelend rond drie vragen: wat geloven christenen, wie zijn ze en hoe geloven ze? Die drie vragen zijn verbonden en geven ook de structuur van het boek aan: de fundamenten van het christen-zijn, het profiel van een christen en de manieren waarop christenen hun identiteit gestalte geven. Dat drieluik wordt voorafgegaan door een kort historisch-sociologisch getint deel dat het onderwerp inleidt en kadt, en krijgt een afsluitend deel met als titel 'Houvast'. Dat woord is meteen de titel van het boek. De term 'houvast' wijst niet op een zich krampachtig vastklampen in tijden van verwarring, maar op een

positieve baken voor christenen. Toegegeven, ‘houvast’ gebruik ik nog in een andere zin. Ik ben er namelijk van overtuigd dat christenen, door *houvastig* christen te zijn, zelf enigszins een houvast kunnen zijn in een tijdperk waar zovelen nood hebben aan ‘houvasten’.

Na boeken de afgelopen vijftien jaar over de rooms-katholieke kerk, haar geschiedenis en enkele topfiguren, werd het voor mij hoog tijd voor dit boek. Over degenen die de dienst uitmaken in de kerk: christenen. Persoonlijk geformuleerd drong de vraag zich op: waar draait het voor mij om wanneer ik me christen noem? Ruimer: wat is de essentie van het christen-zijn? Dat is een vraag die steeds ruimer klinkt bij niet-christenen, maar ook bij christenen zelf.

Wanneer me tot nu toe die vraag werd gesteld, heb ik al die tijd nauwelijks het woord ‘liefde’ in de mond genomen. Tot dat besef kwam ik pas recent en ik vond dat pijnlijk laat. Het deed me teruggrijpen naar de Zwitserse theoloog Hans Küng (1928-2021), wiens denken me sterk beïnvloed heeft. Bijna vijftig jaar geleden schreef hij *Christen zijn*, een lijvig boek dat hij twee jaar later, in 1977, aan de hand van twintig stellingen samenvatte in het boekje *Profiel van een christen*. Ik herlas dat. In geen van die stellingen valt het woord liefde, zo stelde ik tot mijn ontzetting vast. Ook dat vond ik pijnlijk – waarmee ik overigens Küng niet de schuld wil geven van mijn blindheid. Hoezeer Küngs boek en zijn stellingen de moeite waard blijven om te lezen – absoluut – en hoeveel

andere interessante boeken er daarna ook verschenen zijn over de eigenheid van het christendom en de christenen¹, waag ook ik me nu aan de oefening om de identiteit van een christen te schetsen. Zeker nu, in deze tijd. Daarbij zal ik precies de liefde als centrale term poneren, want daar komt het dus op aan. Kort gezegd kies ik in het denken over de identiteit van een christen voor de insteek van de liefde vanuit het trio van (1) het dubbelgebod van de liefde dat door Jezus als kernopdracht wordt voorgehouden, (2) het geloof dat God liefde *is* volgens de Bijbelse brieveschrijver Johannes en (3) de roeping/zending van de kerk om sacrament van Gods liefde te zijn voor de wereld.² Daarmee zijn we al op deze eerste bladzijden in het hart van de christelijke theologie beland, al wil ik er alles aan doen om zo min mogelijk vakjargon te gebruiken. Ik heb een boek voor ogen dat vooral niet-theologen kan interesseren en boeien, niettemin beseffend dat het soms misschien een inspanning zal vragen.

Ik hoop dat dit boek een bron van (zelf)ontdekking en verdieping mag zijn, een basis en gelegenheid voor dialoog ook, zowel voor christenen als anderen. Om die reflectie en dialoog te bevorderen, heb ik een nummering aangebracht – al staat het de lezer uiteraard vrij om de verschillende delen van dit boek in een andere volgorde te lezen. In totaal presenter ik een beeld van de identiteit van een christen in honderd punten. Met dat ronde getal heb ik mezelf willen verplichten om beknopt te zijn. Tegelijk geeft zo'n te rond getal aan dat niet alles hiermee

gezegd is. Toch, het beeld dat hier van de identiteit van christenen wordt opgehangen, pretendeert niets minder dan in het bestek van een handzaam boek de essentie zo helder mogelijk te *raken* – niet te vatten – en dat met een uitgesproken spirituele inslag.

Ik schrijf over christenen in de derde persoon enkelvoud en meervoud (hij/zij).³ In het nawoord zal ik dan weer kiezen voor de ik-vorm, als een persoonlijk getuigenis. Dat gezegd zijnde: in dit boek schrijf ik als christen over christen-zijn. Anders gezegd: datgene waarover ik schrijf, is tegelijk datgene vanwaaruit ik schrijf. Dat maakt dit boek meteen persoonlijk. Tegelijk houd ik eraan te beklemtonen dat mijn eigen weg als gelovige verre van volmaakt is en hier niet het vertrekpunt vormt, laat staan dat hier een ‘zelfportret’ volgt. Wel een spiegel, waar ik dagelijks ’s avonds voor ga staan met de vraag waarvan en waarvoor ik die dag geleefd heb. Hoezeer ik bewust als christen in het leven wil staan in alles wat ik doe, ik weet wat het is om te twijfelen, te zoeken en te zondigen. Ik heb ook geleerd dat dat mag, dat het wellicht zelfs niet anders kan.

In het beeld van de identiteit van een christen dat ik hier zal schetsen, is het me niet te doen om anderen moraliserend een norm voor te houden, om het christen-zijn voor te stellen als een lijst van punten die afgevinkt kunnen worden of om alle christenen ‘op één hoop te gooien’ alsof ze allemaal hetzelfde zouden (moeten) zijn. Neen, er zijn zoveel vormen van christen-zijn als dat er christenen zijn, maar er is wél een gedeelde identiteit, waarover dit boek dus

gaat. Misschien dat wat volgt in welbegrepen zin een vorm van houvast kan zijn in het denken over de identiteit van een christen, uiteraard zonder dat in dit boek het laatste woord hierover gezegd wordt.

Jürgen Mettepenningen
jurgen.mettepenningen@kuleuven.be

